

[0183]

22. *tsjep*.

Hwat de wurdôflieding fan it Frysk oangiet, binne wy in reed yn 't efter by de faklju, dy't oanswettende Germaenske talen ûndersykje. It is spitich, dat to uzes mar in inkelden-ien him op dat diel fan 'e taelkunde útleit, binammen ek om't it komôf fan in wurd ús de hjoeddeiske bitsjutting bytiden gâns dúdliker meitsje kin. Hwerom't bygelyks *tsjep* ek nou noch suver allinne mar fan froulju sein wurdt - tink oan it famke op 'e Boalserter merke, `sa *tsjep* yn

sneinske klean' (E. Halbertsma) of oan 'e frou, dy't tige *tsjep* fan uterlik wie' yn 2 Samuël 11 : 2 - dêr jowt de wurdskiednis útslútsel oer.

De lûdforbining *ts(j)*-, dy't ien fan 'e skaeimerken fan it Frysk is, kin út in âldere *k*, *p* of *t* fuortkommen wêze, forlykje *tsjêf* (mnl. nnl. mnd. *kaf*), *tsjinst* (âfrysk *thiânost*, ags. *þêonest*) en *tsjen* (goatysk *tiuhan*). Siket men nou om in wjergera fan ús *tsjep* yn oanbuorjende spraken, dan docht it bliken, dat it Aldingelsk in sûnder mis bisibbe foarm *cîepe* koe, dy't Clark Hall mei 'for sale' <sup>1)</sup> en Holthausen mei 'verkäuflich' <sup>2)</sup> omskriuwt. Dy lêste foarm wiist út, dat it bigjinlûd fan *tsjep* út in *k* ûntstien wêze moat. Us eigenskipswurd stiet sadwaende fan dat oangeande op 'e selde streek as *ts(j)ier*, *ts(j)ifje*, *ts(j)iis*, *tsjeak*, *tsjêf*, *tsjelk*, *tsjerke*, *tsjerne*, *tsjettel*, *tsjirl*, *tsjirmer*, dy't allegearre ek assiblearre *k* hawwe. It twadde, dat ús opfalt, is, dat yn *tsjep* it brutsen twielûd *je* foarkomt, dat wy bygelyks ek yn *keappenskip* (spr.: *kjeppenskip*), *leanje* (spr.: *ljenje*) en *taheake* (spr.: *tahjekke*) fine. Al hoe'n faei wurk it is om sûnder biwiisplakken út to meitsjen, hoe't in wurd der yn âlder tiidrek útsjoen hat, wy meije yn dit gefal dochts wol in ûntjowing *\*kaupi* > *\*kêpe* > *\*kæpe* > *\*tjæp(e)* > *tjep* (forl. *tijep* yn Estrik XX, s. 57 út 1710) > *tsjep* oannimme.

Nijfrysk *tsjep* en ags. *cîepe* hingje, dat sil nou wol klearrichheit ha, mei it nijfryske tiidwurd *keapje* (âldfrysk *kâpia*) en it ags. *cîepan* 'keapje, forkeapje, hannelje' gear. Dat de oarspronklike bitsjutting fan it adjektyf '(goed) to forkeapjen, forkeapber, keapsjoch' west hat, hoecht ús gjin nij to dwaen. Dy lêste omskriuwing wurdt ek yn ús tiid noch wol yn forbân mei froulju brûkt, forlykje mar de neikommende oanhael út Waling Dykstra syn wurdboek: „Dy widdou docht har bêst wol om *keapsjoch* to wêzen, mar de gadingmakkers komme net" <sup>3)</sup>. Foar in goed oardiel moatte wy ús efkes tobinnenbringe, hoe't it alearen by it trouwen om en ta gong. Aldtiids wie it ommers sa, dat de brêgeman syn takommende 'koft' fan dyjinge, ûnder hwaens fâdij hja stie. Troch it biteljen fan in biskate somme, de *mundsket*, kaem de breid ûnder it biwâld fan har man. Beide bigripen, sawol it keapjen as de priis foar it *mundium*, binne to finen yn dizze kêst fan it Hunsingoer rjocht: '*Uversa ma ene frowa afte deth and hiu mitha sogen wedden biwrocht is and thi kerena* (= de brêgeman) *se capad het mitha riuchta mundscete etta riuchta foremunda, sa stent thiu frowe thenne a fria foten*' <sup>4)</sup>. Sa wie dus yn it forline in 'keap' mei it oangean fan in houlik anneks en hoe't de seden en brûkmen yn it stik fan frijen en trouwen letter ek foroaren, dy 'keap', al waerd de bitsjutting dêrfan hwat langer hwat mear in sinnebyldigen-ien, is lang bistan bleaun. Jubelet Tjerne-maet, as syn Yntske de knottedoek fan him oannimt, it net út: „'t Iz *keap*, 't iz *keap*: kom paetkje my" (Gysbert Japicx Wirken, s. 8).

De lêzer sil him der nou net mear sa oer fornuverje, tink, dat ús foarfaers mei in *tsjeppe* faem ien bidoelden, dy't 'keapsjoch' wie en om 't by âlds wol de frou, mar net de man 'koft' waerd, leit it yn 'e reden, dat it wurd *tsjep* oarspronklik nea net fan manlju sein wurde koe.

W.J. Buma.

1) J.R. Clark Hall, A concise Anglo-Saxon Dictionary, 3<sup>d</sup> Ed., Cambridge 1931, s. 80.

2) F. Holthausen, Altenglisches etymologisches Wörterbuch, Heidelberg 1934, s. 48.

3) W. Dykstra, Friesch Woordenboek II, Leeuwarden 1903, s. 45.

4) J. Hoekstra, De eerste en de tweede Hunsinger Codex, 's-Gravenhage 1950, s. 147 = K. v. Richthofen, Friesische Rechtsquellen, Berlin 1840, s. 335.